

KOLEKTYVINĖS SPRENDYBOS PLATFORMOS TAIKymo KULTŪROS SEKTORIJE VEIKLOS KONCEPCIJA

1. SISTEMINĖ DIAGNOSTIKA: KŪRYBOS PRISITAIKYMAS IR PRIPAŽINIMO SISTEMOS KRIZĖ

Šiuolaikinė kultūros ekosistema susiduria su gilia pripažinimo ir vertės nustatymo krize, kurią lemia tiek tradicinių institucijų uždumas, tiek skaitmeninių platformų algoritminis spaudimas. Strateginė institucinio prisitaikymo ir skaitmeninės sklaidos mechanizmų diagnostika yra būtinas atskaitos taškas: ji atskleidžia, kaip esami finansavimo bei matomumo modeliai dekonstruoja autentišką kūrybinį procesą ir paverčia jį konformistiniu prisitaikymo aktu. Šios diagnostinės įžvalgos pagrindžia būtinybę perti prie posthierarchinio, kolektyviniu intelektu grįsto sprendybos modelio, galinčio restauruoti tiesioginį ryšį tarp meninės raiškos ir visuomenės suvokimo.

1.1. Institucinio konformizmo ir atotrūkio diagnostika

Remiantis Kasparo Pociaus analize straipsnyje „Tuščia šiuolaikinio meno šneka“ bei Žako Lakano (*Jacques Lacan*) psichoanalitinėmis prielaidomis, kūrėjo autentiškumas tiesiogiai priklauso nuo jo gebėjimo įsisąmoninti savąją stoką (*stoka*) ir kalbėti „nuo savęs“. Tačiau dabartinėje kultūros politikos ir finansavimo sistemoje kūrėjo troškimas patiria esminę deformaciją: užuot išreiškęs savitą patirtį, menininkas perima institucijų bei vertinimo komisijų jam primestą diskursą. Prisitaikymas retai prasideda nuo tiesioginių nurodymų – pats kūrėjas iš anksto nujaučia, kokios temos, madingas žargonas ar socialinės problemos susilauks kuratorių, ekspertų komisijų bei fondų palankumo. Kadangi nuo šių subjektų priklauso kūrėjo pripažinimas ir ekonominis išlikimas, menininkas ima žvelgti į savo sumanymus numanomų vertintojų akimis.

Šis institucinis konformizmas skatina specifinio reiškinių – „tuščios šneka“ (specifinio ekspertinio žargono, naudojamo dotacijoms ir paraiškoms pagrįsti) – generavimą. Autoriai ir kuratoriai išmoksta kurti pompastiškus, intelektualiai skambančius tekstus, kurie maskuoja meninio gylio stoką, tačiau nepriekaištingai atitinka finansavimo gaires. Taip institucinis užsakymas sklandžiai perkeliamas į patį kūrybinį troškimą, suformuojant gilų atotrūkį tarp formaliojo vertinimo ir tikrosios publikos patirties.

Institucinis vertinimas (išankstinė atranka/rodikliai)	Publikos potyris (tikroji vertė)
Išankstinė kuratorių ir komisijų atranka: sprendimai priimami siaurose ekspertų grupėse, vadovaujantis instituciniais prioritetais, madinga retorika ir numanomais palankumo kriterijais.	Asmeninis ir tiesioginis santykis: vertė atskleidžiama per tai, ką kūrinyse iš tiesų padeda žiūrovui, klausytojui ar skaitytojui pamatyti, suprasti ar patirti.
Kiekybiniai lankomumo rodikliai: suskaiciuojamas apsilankymų ar bilietų pardavimo skaičius, kuris neatskleidžia turinio suvokimo gylio bei poveikio.	Kokybinė, argumentuota analizė: tikrasis supratimas reikalauja erdvės, kurioje išplėtojami įžvalgos ir įvertinami konkretūs meniniai sprendimai.
Institucinis pripažinimo suteikimas: autoritetų ir „garsaus vardo“ primetama vertė, dažnai dangstanti „tuščia šneka“ legitimuotą turinio stoką.	Autentiškas atpažinimas: nepriklausomas kūrinio stiprybių ir trūkumų įvertinimas, išaugantis iš pačios publikos patirties ir argumentų.

1.2. Algoritminio spaudimo ir socialinių tinklų spąstai

Komercinės skaitmeninės erdvės (pavyzdžiui, „Meta“ platformos – „Facebook“, „Instagram“) įveda papildomą vertinimo iškraipymo lygmenį. Šių platformų reitingavimo algoritmai veikia pagal prognozuojamas naudotojų reakcijas ir grįžtamąjį ryšį. Ši logika priverčia nuomonės autorių ir kūrėją patirti „dvigubą prisitaikymą“: jis vienu metu derinasi tiek prie savo sekėjų bendruomenės lūkesčių, tiek prie algoritmo sklaidos paskatų. Autorius mokosi rašyti ir kurti taip, kad gautų greitą bendraminčių pritarimą, o algoritmas pateiktų jo turinį kuo platesnei auditorijai.

Tai įtraukia kūrėją ir vertintoją į uždarą ratą: matomumas generuoja pritarimą, o pritarimas palaiko teisingumo iliuziją. Pasekmės yra etinio ir praktinio pobūdžio:

1. **Laisvės regimybė slėpti prisitaikymą:** Kūrėjas ar vertintojas gali nuoširdžiai tikėti savo raiškos savitumu, tačiau jo pasirinkimai iš tiesų atitinka institucijų arba platformos sklaidos lūkesčius, perimtus kaip asmeniniai įsitikinimai.
2. **Užsakymo perkėlimas į troškimą:** Numanomi komisijų, kuratorių ar socialinių tinklų auditorijos prioritetais iš anksto deformuojamas kūrybinis sumanymas –

tema ir forma pasirenkama pagal tai, kas garantuos palaikymą ir algoritminį matomumą.

3. **Viešumas savaime neišlaisvina:** Didesnis matomumas ir nuolatinis prisitaikymas prie bendraminčių auditorijos atitolina žmogų nuo to, ką jis pats patiria, priversdamas kartoti jau patikrintas, pritarimą garantuojančias mintis.
4. **Etinės pasekmės ir susvetimėjimas:** Formuojasi dvigubi standartai bei abejingumas – žmogus pateisina savo grupės ar institucijos elgesį, tačiau griežtai pasmerkia analogišką kitų grupių elgesį, taip prarasdamas nešališkumą ir gebėjimą atpažinti kitokią patirtį.

1.3. Saviironijos ribos ir pripažinimo tvarkos keitimo būtinybė

Kultūros lauke bandoma priešintis šiam konformizmui pasitelkiant savirefleksiją ir kritinį meną. Ryškus to pavyzdys – Godos Simonaitytės spektaklis „Šūdmala“ (Oskaro Koršunovo teatras, OKT). Spektaklio kūrėjus tiesiogiai įkvėpė filosofo Harry G. Frankfurto „šūdmalystės“ (angl. *bullshit*) konceptas, suformuluotas jo klasikinėse esė (1971 m. ir 2005 m. veikaluose). H. G. Frankfurtas šį reiškinį apibrėžia kaip kalbėtojo abejingumą tiesai, kai pagrindiniu tikslu tampa įspūdžio sukūrimas klausytojui. Spektaklyje OKT erdvėje tiesiogiai keliama klausimai apie „autorius vardo“ (reputacinio prekės ženklo) svorį versus tikrąjį kūrinio turinį ir dekonstruojama, kaip iškilminga, pompastiška meno pasaulio kalba dangsto meninio pagrindo stoką.

Šiame kontekste išryškėja esminė struktūrinė riba: vien tik kūrėjo saviironija, asmeninis nuoširdumas ar institucinė kritika esamos pripažinimo tvarkos nepakeičia. Menininkas gali išsiuokti iš savo prisitaikymo ar „šūdmalystės“ taisyklių, tačiau po premjeros jam vis tiek reikės kreiptis į tas pačias komisijas dėl finansavimo gavimo. Žiūrovas gali suprasti meno rinkos absurda, bet kitą bilietą vėl pirs pagal žinomą pavardę ar prekės ženklą. Net pati aštriausia sistemos kritika neretai būna kooptuojama ir apdovanojama pagal tas pačias prisitaikymo taisykles. Saviironija suteikia tik vidinį atstumą nuo vaidmens, tačiau nepakeičia pačių pripažinimo ir išteklių skirstymo mechanizmų.

Todėl būtina sukurti naują struktūrinę terpę – procedūriškai apibrėžtą platformą, kurioje vertinimas remtųsi ne reputaciniu autoritetu, o argumentuota analize ir nešališkomis sąveikos taisyklėmis.

Diagnostika aiškiai parodo, kad norint peržengti institucinio konformizmo ir algoritminio spaudimo ribas, būtina pereiti nuo individualios refleksijos prie griežtai struktūrizuotos posthierarchinės architektūros.

2. ARCHITEKTŪRINIS KOLEKTYVINĖS SPRENDYBOS MODELIS IR STRUKTŪRA

Kolektyvinės sprendybos platformos architektūra atsisako vertikalių vertinimo grandinių ir pakeičia jas tinkline, posthierarchine struktūra. Tai leidžia transformuoti publiką iš pasyvios kultūros vartotojos į aktyvią vertės nustatymo bendruomenę, užtikrinant, kad

pripažinimas kiltų iš argumentuoto kūrinio supratimo, o ne iš institucinės galios ar algoritminio populiarumo.

2.1. Klasterių ir projektų organizavimo logika

Platformos veikla organizuojama griežtai atskiriant bendrąsias ekspertines sritis nuo konkrečių vertinimo užduočių:

- **Klasteris:** Tai bendros meno srities ar temos žinovų erdvė ir dalyvių grupė (pvz., teatro, muzikos, literatūros klasteriai). Klasteryje registruojasi žmonės, turintys atitinkamos srities išmanymą, patirtį ar interesą.
- **Projektas:** Tai konkreti, ribotos apimties vertinimo erdvė klasterio viduje, skirta nagrinėti vieną atskirą kūrinį arba aiškiai apibrėžtą jo aspektą. Visi pateikiami argumentai privalo atsakyti į konkrečiai iškeltą projekto klausimą.

Šis išskaidymas leidžia išvengti tuščios, aptakios šnekos ir sutelkti dėmesį į tikslią analitiką:

- *Spektaklio analizės projektas:* Vietoj bendro vertinimo nagrinėjamas konkretus elementas – pavyzdžiui, kaip finalinė spektaklio tyla atskleidžia personažo baimę arba kaip pasikartojanti scena veikia dramaturginę įtampą.
- *Koncerto vertinimo projektas:* Analizuojamas konkretus atlikimas, skambesio balansas ar kūrinio interpretacijos tikslumas konkrečioje erdvėje.
- *Literatūros kūrinio projektai:* Didelei knygai nagrinėti gali būti kuriami atskiri projektai – vienas skirtas personažų vystymui, kitas – siužeto struktūrai, trečias – kalbos raiškai ir stiliui.

2.2. Apskaitomo anonimiškumo (Accountable Anonymity) mechanizmas

Siekiant užtikrinti objektyvumą ir pašalinti reputacinį spaudimą, platformoje įdiegtas apskaitomo anonimiškumo mechanizmas. Vertinamo kūrinio autorius ar jo pavardė gali būti viešai žinomi, tačiau idėjas teikiantys ir jas vertinantys kolektyvinės sprendybos dalyviai išlieka visiškai anonimiški vieni kitų atžvilgiu.

Platformos protokolas apskaito kiekvieno dalyvio įnašus, vertinimus ir taškus, tačiau neatskleidžia jo tapatybės kitiems nariams. Dalyviai mato tik pateiktus argumentus, bet nežino, kas yra jų autoriai, taip pat nemato visos klasterio sudėties ar išankstinio bendro įverčio. Ši objektyvizuojanti logika pašalina sąlygas interesų grupėms ar neformaliems aljansams formuotis. Niekas negali prisitaikyti prie daugumos nuomonės ar siekti įtikti autoritetui. Kūrėjo „vardas“ arba reputacinis svoris praranda galingą įtaką, nes vertinama tik pati mintis ir jos pagrindimas kūrinio faktais.

2.3. Žmonių ir algoritmų vaidmenų diferenciacija

Kolektyvinės sprendybos platformoje aiškiai atskiriamos pažintinės (žmogiškosios) ir skaičiavimo (algoritminės/protokolo) funkcijos:

Žmonių funkcija	Algoritmų / Protokolo funkcija
Argumentuotų įžvalgų teikimas: dalyviai nagrinėja kūrinį, išskiria jo stiprybes ar trūkumus ir teikia tikslias mintis, grįstas konkrečiais pavyzdžiais.	Įverčių suvedimas: algoritmai surenka ir matematiškai apdoroja visų anoniminių dalyvių pateiktus įverčius.
Kokybinis įžvalgų vertinimas: dalyviai tikrina vieni kitų idėjų pagrįstumą, argumentacijos nuoseklumą ir tikslumą kūrinio kontekste.	Specializacijos svorių taikymas: protokolas apskaičiuoja ir pritaiko dalyvių kompetencijos bei nešališkumo istorijos svorius galutiniam rezultatui.
Meninės raiškos patyrimas: žmonės naudoja savo asmeninę patirtį, estetinį suvokimą ir išmanymą tikram vertinimui suformuoti.	Balų ir rezultatų apskaičiavimas: algoritmai apskaičiuoja atlygio balus už nešališkumą ir sugeneruoja galutinį bendrą įvertinimą.

Ši architektūrinė sandara užtikrina, kad algoritmai neatliktų vertinimo ar cenzūros funkcijos, o tik nešališkai aptarnautų ir apdorotų žmonių sugeneruotą kolektyvinį intelektą, susiejant jį su nešališkumo užtikrinimo mechanizmais.

3. NEŠALIŠKUMO UŽTIKRINIMO IR MOTYVACIJOS MECHANIZMAI

Kad kolektyvinė sprendyba neperaugtų į komerciniams tinklams būdingą poliariaciją ar manipuliacijas, platformos žaidimo taisyklės remiasi matematinės elgsenos teorijomis ir žaidimų teorijos modeliais, paverčiančiais asmeninį dalyvio interesą nešališkumo garantu.

3.1. Atvirkštinė kalinio dilema ir kolektyvinė išmintis

Platformos atlygio mechanizmas paremtas „atvirkštinės kalinio dilemos“ principu, išsamiai išanalizuotu šaltinyje *Posthierarchy analizė 018* („Kai demokratinis bendravimas tampa kova, kas gali pakeisti žaidimo taisykles?“). Įprastose socialinėse situacijose asmeninė nauda dažnai skatina elgtis neatingai, ieškoti asmeninių aljansų ar konformistiškai pritarti daugumai. Šioje sistemoje paskatos apverčiamos: dalyvis daugiausia atlygio taškų (balų) pelno tada, kai jo atliktas idėjos vertinimas sutampa su sąžiningai ir nešališkai susiformuojančiu bendru įvertinimu.

Kadangi dalyvis nežino, kas yra idėjos autorius, nemato išankstinio daugumos balsavimo rezultatų ir negali susitarti su kitais, jis negali taikytis prie grupės nuotaikų. Net jei dalyvis numano, kad vertinamą mintį pateikė jo bičiulis ar mėgstamas autorius, jam finansiškai (balų atžvilgiu) naudingiausia įvertinti idėją kuo objektyviau. Norėdamas „pataikyti“ į būsimą bendrą sprendinį, dalyvis priverstas remtis pačiu kūrinio, nuosekliais argumentais ir nešališkais kriterijais. Taip asmeninės naudos (balų) siekimas priverčia vertintoją generuoti nešališką įvertinimą, o iš pavienių nepriklausomų sprendimų natūraliai išauga objektyvi kolektyvinė išmintis.

3.2. Antrosios eilės valiniai siekiai kultūros vertinime

Filosofas Harry G. Frankfurtas savo 1971 m. esė „Freedom of the Will and the Concept of a Person“ išskiria „antrosios eilės valinį siekį“ (*second-order volitional desire*) – žmogaus gebėjimą vertinti savo pačio norus ir norėti, kad jo veiksmus lemtų būtent tas noras, kuriam jis pritaria (pavyzdžiui, noras elgtis sąžiningai, o ne paklusti momentinei simpatijai).

Meno vertinimo lauke žmogus gali jausti pirminį impulsą apginti savo mėgstamą kūrėją ar ideologinį bendramintį. Tačiau kaip mąstanti būtybė, jis kartu gali norėti, kad jo sprendimą lemtų nešališkumas ir meninė tiesa. Platformos atlygio taisyklės suteikia praktinę, ekonominę atramą šiam antrosios eilės siekiui: jos padeda nusverti asmenines simpatijas, atsidėkodamos dalyviui už principingumą ir objektyvumą.

3.3. Universalių principų ir meninės raiškos laisvės balansas

Kolektyvinė sprendyba remiasi prielaida, kad grupinio spaudimo atsisakę žmonės geba atpažinti universalius principus – žmogaus orumą, laisvę ir gyvybę – kaip nekintamas vertybes. Tačiau modelis aiškiai atskiria moralinį vertinimą nuo meninės raiškos laisvės:

- Kūrinys neturi virsti moralinio pritarimo ar politinio korektiškumo deklaracija, kad būtų pripažintas vertingu.
- Groteskas, fikcija, provokacija ar trikdantys vaizdai yra teisėtos meninės priemonės, skirtos gilesniems tikrovės prieštaravimams atskleisti.
- Vertintojai taiko universalius principus ne kaip cenzūros įrankį, o kaip orientyrą, leidžiantį atskirti tuščią deklaratyvumą ar neapykantą nuo autentiškos meninės formos, nagrinėjančios sudėtingą žmogaus patirtį.

Šie nešališkumo ir vertinimo objektyvumo mechanizmai sukuria prielaidas sukauptą intelektualinį kapitalą tiesiogiai konvertuoti į apčiuopiamas ekonomines ir kultūrines vertes.

4. SOCIALINIŲ TAŠKŲ (BALŲ) EKONOMIKA IR DEKOMERCIELIZACIJA

Intelektinio darbo ir vertinimo pastangų materializavimas yra kertinė sąlyga, užtikrinanti sistemos tvarumą. Socialinių taškų (balų) ekonomika sujungia pažintines gyventojų pastangas su realiu kultūros vartojimu.

4.1. Balų kaupimo ir konvertavimo sistema

Už nešališką idėjų vertinimą ir kokybiškų įžvalgų teikimą platformos dalyviai gauna sisteminius balus. Šie balai nėra tik virtualus reitingas – jie konvertuojami į apčiuopiamas kultūrines paslaugas.

Procesas vyksta per aiškią grandinę:

Įžvalgos pateikimas / vertinimas: Dalyvis pateikia argumentuotą analizę arba įvertina kito idėjų projekte.

1. **Balų apskaičiavimas:** Algoritmas, įvertinęs sprendimo nešališkumą ir sutapimą su kolektyvine išmintimi, priskaičiuoja atitinkamą balų kiekį.
2. **Balų kaupimas paskyroje:** Balai saugomi dalyvio paskyroje kaip nepriklausomas jo indėlio įrodymas.
3. **Konvertavimas į bilietą / kuponą:** Dalyvis sukauptus balus iškeičia į realius kultūros reiškinius — bilietus į spektaklius, koncertus arba knygų kuponus.
4. **Nauja kultūrinė patirtis:** Įgytas bilietas leidžia dalyviui patirti naują kūrinį, kurį jis vėliau gali vėl analizuoti platformoje.

4.2. Dekomercializacijos ir ekonominės naudos sintezė

Šis ekonominis modelis fundamentaliai skiriasi nuo įprastų socialinių tinklų pelno siekimo mechanizmo. Komercinės platformos nemokamai savinasi naudotojų dėmesį bei turinį ir paverčia jį savo pajamomis per reklamą. Kolektyvinės sprendybės modelis įgyvendina dekomercializaciją: už intelekto pastangą atlyginama pačiam pastangą įdėjusiam žmogui.

Ši sistema pasižymi dvilype prigimtimi: iš vienos pusės, bilietai ir kuponai turi aiškią piniginę vertę, todėl dalyvis gauna realią ekonominę naudą. Iš kitos pusės, čia panaikinamas devynioliktojo amžiaus grynai prekinis santykis – bilietas ne tiesiog nuperkamas už pinigus, o uždirbamas atliekant visuomenei naudingą darbą: padedant giliau suprasti kūrinį ir atskleisti jo tikrąją vertę.

4.3. Poveikis kūrėjo autentiškumui ir finansinei nepriklausomybei

Kūrėjui ši sistema suteikia visiškai naują pripažinimo ir finansinio stabilumo šaltinį. Kūrėjas atsilaisvina nuo būtinybės taikytis prie institucijų konjunktūros ar kuratorių skonio, nes jo darbas gali pelnyti aukštą įvertinimą ir auditorijos palaikymą tiesiogiai per kolektyvinę sprendybą. Žinojimas, kad įdėmus ir nekompromisinis žvilgsnis į tikrovę bus nešališkai įvertintas ir atlygintas, suteikia menininkui drąsos kurti autentiškus, nepriklausomus darbus.

Sėkmingas šios ekonomikos veikimas reikalauja specifinių kultūros organizatorių bei kuratorių gebėjimų, transformuojančių tradicinę kultūros vadybą.

5. PRAKTINIS DIEGIMO VADOVAS KULTŪROS ORGANIZATORIAMS IR KURATORIAMS

Kolektyvinė sprendyba suteikia kultūros organizatoriams ir kuratoriams galimybę telkti žmones bendram kūrinio pažinimui ir argumentuotam jo vertinimui. Organizatoriaus ar kuratoriaus kompetencija padeda inicijuoti nagrinėjimą, aiškiai suformuluoti projektų užduotis ir supažindinti dalyvius su sprendybos tvarka. Kūrinio vertinimą formuoja patys dalyviai, anonimiškai teikdami idėjas ir vertindami vieni kitų indėlius vienoje kolektyvinio intelekto (KI) platformoje. Projekto inicijavimas ar profesinis statusas nesuteikia iniciatoriaus interpretacijai išskirtinės galios.

Klasteris kuriamas konkrečiam kultūros reiškiniui – spektakliui, parodai, knygai ar koncertui – nagrinėti. Klasterį sudaro tam reiškiniui vertinti susitelkę dalyviai ir jų veiklos erdvė platformoje. Atskiruose klasterio projektuose dalyviai gali analizuoti skirtingus to paties reiškinio aspektus. Pavyzdžiui, spektaklio X klasteryje vienas projektas gali būti skirtas vaidybai, kitas – scenografijai, trečias – dramaturgijai. Kitam spektakliui kuriamas kitas klasteris, kuriame gali dalyvauti kita su tuo spektakliu susipažinusių sprendyvių grupė.

Kiekvienas sprendyvis gali remtis ir srities išmanymu, ir asmenine kūrinio patirtimi. Šie gebėjimai papildo vienas kitą: dalyvis ne tik patiria kūrinio poveikį, bet ir aiškinasi, kokiais meniniais sprendimais kūrėjas jį pasiekė.

5.1. Pasiruošimas ir KI projekto paleidimas

Klasterio iniciatorius įvardija nagrinėjamą kultūros reiškinių ir pradeda telkti jam vertinti reikalingų kompetencijų turinčius žmones. Konkretaus projekto iniciatorius – tiek klasterį įsteigęs asmuo, tiek kitas dalyvis – parengia aiškią nagrinėjimo užduotį.

1. **Kūrinio ir analizės apimties apibrėžimas.** Tiksliai įvardykite analizuojamą kūrinį ar kultūros renginį. Nurodykite, ar projektas skirtas visapusiškam jo vertinimui, ar konkrečiam aspektui nagrinėti. Visos projekte pateikiamos idėjos turi būti susijusios su tuo pačiu kūriniu ir nustatyta analizės apimtimi.
2. **Projekto užduoties suformulavimas.** Suformuluokite vieną aiškią, konkrečią užduotį, skatinančią teikti argumentuotas idėjas. Venkite neapibrėžtų formuluočių, pavyzdžiui, „Ar spektaklis meniškas?“. Užduotis turi padėti dalyviams pagrįsti savo vertinimą tuo, ką jie pastebėjo kūrinyje. Pavyzdžiui: „Teikite argumentuotas idėjas apie spektaklio scenografijos stiprybes ir trūkumus. Kiekvieną mintį pagrįskite konkrečia scenografijos detale ar sprendimu ir paaiškinkite jo poveikį spektaklio visumai.“
3. **Idėjų pateikimo ir vertinimo rekomendacijų parengimas.** Paaiškinkite, kad kiekviename įraše dalyvis turi pateikti vieną aiškią, atskirai įvertinamą mintį ir jos pagrindą. Jei užduočiai svarbūs specifiniai vertinimo kriterijai, juos įvardykite. Visais atvejais priminkite standartines taisykles: vertinti nešališkai, pagal pateiktos minties pagrįstumą ir reikšmę projekto užduočiai, o kraštutinius įverčius skirti tik išskirtiniais atvejais.
4. **Nulinio įverčio paskirties paaiškinimas.** Nulinį įvertį taikykite diagnostiniam atmetimui, kai idėja kartojasi, neatitinka temos, yra banali, nesuprantama, viename įraše sujungia kelis atskirai vertintinus teiginius arba atskleidžia ją pateikusio dalyvio tapatybę. **Nulis nereiškia neutralaus vertinimo ar stipraus nepatarimo.** Analizuojamo kūrinio autorius gali būti žinomas; anonimiškumo reikalavimas taikomas idėjas teikiantiems ir vertinantiems sprendyviams.

5.2. Klasterio dalyvių telkimas ir kompetencijų apskaita

Klasterio organizatorius telkia žmones, turinčius konkrečiam kultūros reiškiniui nagrinėti reikalingų žinių ir patirties, ir padeda jiems susipažinti su dalyvavimo tvarka. Dalyvių kompetencijos toliau išryškėja jiems teikiant idėjas, vertinant kitų indėlius ir kartu nustatant projektams reikšmingas specializacijas.

- **Reikalingų kompetencijų telkimas.** Kvieskite žmones, galinčius argumentuotai vertinti pasirinktą kultūros reiškinių. Dažniausiai tai bus spektaklį matę, koncertą girdėję, parodą aplankę ar knygą perskaitę asmenys. Dalyvio pasirengimas siejamas su jo turimomis žiniomis, patirtimi ir gebėjimu jas panaudoti konkrečiai užduočiai.
- **Pasirengimo patikrinimas, kai jo reikia.** Atskirais atvejais taikykite DI suformuluotų testų filtrą. Per trumpą nustatytą laiką atsakydami į pateiktus klausimus, pretendentai parodo klasterio temos išmanymą.

- **Supažindinimas su sprendybos tvarka.** Paaiškinkite idėjų teikimo, vertinimo, apskaitomo anonimiškumo ir balų uždirbimo taisykles. Dalyviai turi suprasti, kad platforma apskaito jų individualų indėlį, tačiau neatskleidžia jų tapatybių kitiems sprendyviams. Atlygio taisyklės skatina vertinti pateiktų minčių pagrįstumą ir siekti kuo tiksliau atpažinti sąveikos metu išryškėjančią kolektyvinę išmintį.
- **Projekto specializacijų nustatymas.** Kiekviename projekte patys dalyviai siūlo ir vertina jo užduočiai reikšmingas specializacijas. Dalyviai gali nustatyti kelias specializacijas ir įvertinti jų santykinį reikšmingumą. Pavyzdžiui, konkrečiame projekte vaidybos specializacijai gali tekti 80 procentų, o scenografijos – 20 procentų bendro specializacijų reikšmingumo. Šis santykis taikomas tam projektui; kitame to paties klasterio projekte dalyviai gali nustatyti kitokias specializacijas ir kitokį jų santykį.
- **Individualių specializacijos svorių atnaujinimas.** Platforma apskaito kiekvieno dalyvio projekte surinktus balus ir dalyvių nustatytą specializacijų santykinį reikšmingumą. Nuo šių dviejų dėmenų priklauso atitinkamų dalyvio specializacijos svorių prieaugis. Taip kompetencijos istorija kaupiama pagal dalyvio indėlį ir bendrą projekto dalyvių vertinimą, kokios specializacijos tam projektui buvo reikšmingos.

5.3. Rezultatų pateikimas, tolesnis nagrinėjimas ir pripažinimas

Baigus projekto vertinimo etapą, platforma pagal protokolą suformuoja rezultatus. Žmonės nustato pateiktų idėjų vertę, o algoritmai suveda jų įverčius ir atlieka skaičiavimus. Projekto inicijavimas nesuteikia iniciatoriui išskirtinės teisės rezultatų tvirtinti ar keisti. Iniciatorius gali dalyvauti tolesnėje sprendyboje tokiomis pačiomis sąlygomis kaip kiti dalyviai.

- **Rezultatų pateikimas ir analizė.** Projekto rezultatų lentelė, kurioje pateikiami idėjų reitingai ir kitos vertinimo charakteristikos, suformuojama automatiškai. Dalyviai taip pat gali gauti DI sugeneruotas rezultatų analizės ataskaitas, tinklaraides ir infografikas. Šios priemonės padeda suprasti žmonių suformuotą vertinimą: jos turi išlaikyti ryšį su pateiktomis idėjomis, jų argumentais, įverčiais ir reikšmingais interpretacijų skirtumais.
- **Prieštaravimų ir išsiskiriančių interpretacijų nagrinėjimas.** Jei rezultatuose išryškėja panašiai aukštai įvertintos, tačiau priešingos argumentuotos interpretacijos, bet kuris dalyvis gali inicijuoti naują projektą tame pačiame klasteryje. Projekto užduotis – išnagrinėti prieštaravimo prielaidas ir ieškoti pagrįsto jo sprendimo. Jei klausimas peržengia esamo klasterio temą ir tampa savarankišku nagrinėjimo dalyku, dalyvis gali inicijuoti naują klasterį ir telkti jam reikalingų kompetencijų turinčius žmones. Tolesnė sprendyba gali padėti prieštaravimą išspręsti arba tiksliau atskleisti, kodėl interpretacijos išlieka skirtingos.
- **Viešas pristatymas.** Visuomenei pateikite kolektyvinės sprendybos rezultatus: argumentuotas įžvalgas, jų įverčius ir reikšmingus interpretacijų skirtumus. Viešas

apibendrinimas turi leisti skaitytojai suprasti, kuo grindžiamas kūrinio vertinimas ir kuriais klausimais dalyvių vertinimai išsiskyrė. Taip kūrinio pripažinimas įgyja paaiškinamą pagrindą, su kuriuo gali susipažinti ir kūrėjas, ir visuomenė.

- **Pripažinimas ir socialinis atlygis.** Kūrinio kūrėjas gali pelnyti viešą pripažinimą, pagrįstą sprendybos dalyvių atskleistomis jo darbo savybėmis. Dalyviai savo ruožtu už vertingą indėlį sukaupę balus gali iškeisti į bilietus į spektaklius ar koncertus arba į knygų kuponus. Šis atlygis turi ekonominę vertę, o dalyvis jį gauna už pastangą pažinti kūrinį, pateikti pagrįstas įžvalgas ir nešališkai vertinti kitų mintis.

Tokia sprendybos tvarka suteikia kūrėjui galimybę pelnyti pripažinimą iš jo darbą pažįstančių žmonių, o dalyviams – prasmingai panaudoti savo išmanymą ir patirtį. Indėlis į vieno kūrinio supratimą atveria galimybę patirti kitą. Savarankišką kūrybą ir įdėmų kultūros pažinimą taip palaiko pačios dalyvavimo sąlygos.